

ודחי לה: מי דמי אותן תקיעות של ניסוך היין לכאן? והרי התם בקרבנות, התקיעה היא בחצוצרות, ואילו הכא בראש השנה, התקיעה היא (45) בשופר.

ומשנינן שניוא אחרנא: משום כך איצטריך לרבות כהנים ולויים שחייבים, כי פלקא דעתך אמינא שפטורים הואיל ותנן: שזה סדר יום הכיפורים של יובל לראש השנה לתקיעה, ולברכות של מלכויות זכרונות ושופרות! ומאחר שמדמים אותם זה לזה, יש לומר שמי דאיתיה במצות יובל איתיה במצות תקיעת ראש השנה, ואילו מי דליתיה במצות יובל ליתא במצות ראש השנה. והני כהני, הואיל וליתנייהו במצות החזרת שדות ביובל כישראל לגמרי, וכדתנן: כהנים ולויים מוכרין לעולם וגואלין לעולם, שאפילו בשנת היובל עצמה אם מכרו הרי היא מכורה ויוצאת מיד. ולא כמו בישראל שהמוכר בשנת היובל עצמה המכר אינו חל כלל ונפקא מינה לענין המעות. שבישראל המעות חוזרין ללוקח שהרי אין כאן מקח, משא"כ בכהנים שהמקח חל, ולכן אפילו שחוזר המקח מיד, אבל המעות נשארות בידם. רש"י. ובר"ה כ"ט. פירש"י בענין אחר], ואם כן אימא במצות ראש השנה נמי לא ליחייבו,

א-ת

קא משמע לן דנחי דליתנייהו בהשמטת קרקע, כלומר בכל דין השמטת קרקעות כבישראל, אלא הם נבדלים בדין מכירה ביובל עצמו, אבל בהשמטת כספים בשנת השבע, ובשלוש עבדים דיובל מיהא איתנייהו. [ואף ששמטת כספים אינה נוהגת ביובל ואינה ענין אלא לשנת השבע, יש לזה שייכות למצות יובל כי אין שביעית נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג, תוס']. וכיון ששייכים בכמה עניני יובל לכן חייבים בתקיעת שופר של ראש השנה.

ומקשינן: זה שכתוב "הכל חייבים במקרא מגילה כהנים ולויים וישראלים", פשיטא ?

ומשנינן: לא צריכא אלא להשמיענו שחייבים ליבטל עבודתם, וכדרכי יהודה אמר שמואל. דאמר רב יהודה אמר שמואל: "כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדן מבטלין" (46) עבודתם ובאים לשמוע מקרא מגילה.

ומקשינן: הא דתניא: "הכל חייבין בזימון כהנים ולויים וישראלים", פשיטא ?

ומשנינן: לא צריכא אלא בדקאכלי קדשים.

שמיעה.

46. התוספות במגילה [ג א] הקשו, מדוע מבטלים את העבודה והרי אחרי הקריאה יש זמן רב לעשות את העבודה? ותירצו התוספות, שזמן העבודה הוא כשמאיר היום, וכשדוחים את העבודה לאחר כך זה נקרא ביטול. וחזרו והקשו, אם כן, באמת יעשו את העבודה ורק אחר כך

45. ולכאורה עוד חילוק גדול יש ביניהם, שתקיעת שופר של ראש השנה יסודה הוא השמיעה של התקיעה. ואילו בקרבנות אין לכהנים דין לשמוע את התקיעה אלא רק לתקוע.

אמנם המנחת חינוך [שפר ט] מסתפק שאולי גם בחצוצרות במקדש יש דין שמיעה לכל הנמצאים, ולכאורה יש ראייה מכאן שיש דין

ומשינין: אמר רבה: לא נצרכה אלא לשטתו של בן בוכרי. דתנן: אמר רבי יהודה: העיד בן בוכרי ביבנה: כל כהן ששוקל שקלים באחד באדר מחצית השקל לקרבנות ציבור אינו חוטא, [ואע"ג שאינו חייב שכתוב "לכל העובר על הפקודים" ושבת לוי אינו נפקד], ואם ישקול למרות שהוא פטור נמצא שהוא שותף בכל קרבנות הציבור, ומכיון שאינו מחוייב הרי חלקו הוא חולין וגורם להקריב חולין בעזרה, בכל זאת אין הוא נחשב חוטא, וכפי שיתבאר.

אמר לו רבן יוחנן בן זכאי: לא כן כדברך, אלא כל כהן שאינו שוקל הרי הוא חוטא, כי הוא מחוייב בשקלים. [ולומד זאת מ"זה יתנו" ז"ה בגימטריא י"ב שבטים דהיינו גם שבת לוי, "וכל העובר" מפרש רבי יוחנן בן זכאי כל העובר בים סוף], אלא שהכהנים דורשים מקרא זה דלקמן לעצמן שלא כדין אלא להנאתם.

וכך דרשו: "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל" אלא נקטרת כולה על גבי המזבח,

כי סלקא דעתך אמינא "ואכלו אותם אשר כופר בהם" אמר רחמנא, מלמד שהכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים. והא אכילה לא לשם אכילה היא אלא לשם כפרה היא, ואם כן נאמר שלא תתחייב בזימון, קמ"ל שחייבים, שהרי "ואכלת ושבעת" אמר רחמנא, והא איתניהו שאף אכילת קדשים היא אכילה לשובע.

ומקשינן: הכל מצטרפין לזימון כהנים לויים וישראלים — פשיטא?!?

ומשינין: לא צריכא אלא דקאכלי כהנים תרומה או קדשים וזר קאכיל חולין. סלקא דעתך אמינא הואיל ואי בעי זר למיכל בהדי כהן מתרומה וקדשים לא מצי אכיל, שהרי אסורין לזר, אימא לא ליצטרפו לזימון שלא נחשב שאכלו כאחד, קמ"ל, נהי דזר בהדי כהן לא מצי אכיל, אבל הרי כהן בהדי זר מצי⁽⁴⁷⁾ אכיל, ומשום כך נחשב צירוף וכאילו אכלו כאחד.

ומקשינן: זה שכתוב: "הכל מעריכיבין כהנים לויים וישראלים", פשיטא?!?

לזימון, ואף על פי שהאוכל בשר אינו יכול לאכול חלב, מכל מקום כיון שהאוכל חלב יכול לחזור ולאכול בשר הרי הם מצטרפים, וכמבואר כאן בגמרא לגבי תרומה וקדשים, כיון שהכהן יכול לאכול חולין הוא מצטרף עם הישראל ואף שהישראל אסור בתרומה וקדשים.

ובברכת הזבח תמה עליו שהרי חיוב הזימון הוא על הפת שעליה יש ברכת המזון, ובפת הרי כולם יכולים לאכול יחד ופשוט שמצטרפים.

ותירץ בחק נתן שמדובר כשהפת עצמה שרויה בחלב והיא אסורה לאוכלי הבשר, והצירוף הוא רק בגלל שהאוכל חלב יכול לאכול מהבשר.

יקראו את המגילה. ותיצו, שעדיף לקרא את המגילה עם הציבור משום פרסומי ניסא.

ומשמע מדבריהם, שבאמת לא מבטלים את העבודה לצורך קריאת המגילה, אלא רק דוחים אותה מתחילת הזמן לאחר כך.

אך בגליון הש"ס שם ציין הגרע"א לפסקי תוספות בערכין שכתבו בפירושו שקריאת המגילה קודמת לעבודה ואפילו אם על ידי הקריאה יעבור זמן הקרבן ויתבטל.

47. בספר ברכת הזבח הביא מהגהות מנהגים שונים שאכלו בשר ואחד חלב מצטרפים יחד

בקרבן אינו קדוש אלא הוא חולין, ואמאי קאמר דאינו חוטא.

ומשני: דמייתי להו הכהן את השקלים ומסר לציבור⁽⁵⁰⁾ במתנה קודם להקדש, והציבור יקדישום לשקלי הכהן, ואז כבר לאו דכהן הוא.

ועכשיו חזרנו לתרץ הקושיא למה נכתב "הכל מעריכין כהנים וכו'", ומשנינן: לבן בוכרי סלקא דעתך אמינא הואיל ובתיב "וכל ערכך יהיה בשקל הקודש" ונקיש מזה שכל דאיתיה בשקלים איתיה בערכין, והני כהנים⁽⁵¹⁾ הואיל ולבן בוכרי ליתנייהו בשקלים ליתנייהו גם בערכין. קמ"ל שלא למדים כך.

ואומרים: הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים, אם נשקול⁽⁴⁸⁾ מחצית השקל שלנו הם, שהרי גם אנו שותפין בהם, שגם הן באים מתרומת השקלים ככל קרבנות ציבור, אם כן היאך הם נאכלין, והרי מנחת כהן היא? [אך באמת אין זו טענה. שרק כשכולה של כהן אז דינה להשרף כליל, אבל במנחת ציבור הולכים אחרי הרוב שאינם כהנים⁽⁴⁹⁾] ואין לה דין מנחת כהן].

ואגב שהבאנו את המשנה מקשים: ולבן בוכרי נמי, כיון דלכתחלה לא מיהיבוי שבט לוי, איתויי כי מייתי נמי חוטא הוא, כיון דקא מעייל חולין לעזרה. דכל קרבן ציבור שיבוא מהשקלים של הכהן יהיה לו בו חלק, והוא אינו מחויב, ונמצא שחלקו של הכהן

מחויב בדבר, הרי אם לא ימסור לציבור לגמרי נמצא קרבן ציבור קרב משל יחיד [והרי זה כמי שמקדיש את בהמתו עבור קרבן ציבור, שיכולים הציבור לצאת בקרבן זה כאילו הם הקדישוהו מממונם, וזאת בתנאי שהמקדיש ימסור את הקרבן לציבור לגמרי]. והשער המלך [פ"א משקלים ה"א] הקשה, הרי הקנאה של קטן מדאורייתא אינה מועילה, וכמו שפסק הרמב"ם שכיום טוב ראשון, שצריך שהאתרוג והלולב יהיו "לכם" אי אפשר לצאת בלולב שמקנה קטן, ואם כן, איך מועיל מה שמוסר הקטן את הכסף לציבור.

ותירץ בעולת שלמה, שמסירה לציבור אינה בגדר הקנאה אלא בגדר הקדש, שמקדיש עבור הציבור, ומדובר בקטן הסמוך לאיש, שההקדש שלו חל, ומועיל מה שמקדיש עבור הציבור, ושוב זה קרבן ציבור.

51. כתב בחשק שלמה שהוא הדין לויים אינם בשקלים לפי בן בוכרי. שהרי טעמו משום

48. הגרי"ז תמה, שלכאורה זה שהם שוקלים אינו משנה כלום, שהרי גם בלי ששוקלים הוא קרבן ציבור שהוא קרבן של כולם כולל הכהנים, ואם את זה הבינו הכהנים שבקרבן ציבור אין חלק הכהנים נותן דין כליל תהיה לא תאכל, אם כן, גם אם נותנים שקלים אין זה מוסיף כלום.

49. בעולת שלמה הביא שמהמשנה למלך [פ"ו ממעילה ה"ז] נראה שהבין שזה מדין ביטול ברוב, שבטלים שקלי הכהנים שהם מיעוט בשקלי ישראלים שהם הרוב. אך ברע"ב [שקלים פ"א מ"ד] מבואר שהכוונה היא, שרק במנחה של כהן לבד נאמר הדין שלא תאכל, אבל כשרוב הבעלים הם ישראלים לא נאמר דין כליל והיא נאכלת.

50. במשנה בשקלים [פ"א מ"ה] מבואר שקטן, אף על פי שאינו חייב במחצית השקל, בכל זאת, אם נתן, מקבלים ממנו. ופירש הרע"ב שצריך הקטן למסור לציבור לגמרי, כי היות ואינו

ודחינן: אמר ליה אביי: הרי האי "וכל ערכך" לא לזה בא ללמדנו, אלא בא לדין זה: כל ערכין שאתה מעריך שלא לפי הערך הקצוב בתורה, אלא בדין "הישג יד", כשהנודר הוא עני [ככתוב "ואם מך הוא מערכך, והעריך אותו הכהן על פי אשר תשיג יד הנודר"] לא יהיו פחותין מסלע — הוא דאתא ללמד [שאם הוערך בפחות מסלע לא יתן כלום, ואם לאחר מכן העשיר ישלם כערכו הקצוב. רבינו גרשום] שכך משמע הפסוק "וכל ערכך — יהיה בשקל הקדש", דהיינו: שלכל הפחות יהיה תשלום הערך סלע.

אלא אמר אביי: איצטריך להשמיענו כהנים מטעם אחר. והוא, דסלקא דעתך דאמינא הואיל וכתוב "ופדיוו מכן חדש תפדה בערכך", ואולי נקיש פדיון הבן לערכין, ונאמר: כל דאיתיה בפדיון הבן איתיה בערכין. והני כהנים⁽⁵²⁾ הואיל וליתנייהו בפדיון הבן [כמבואר במסכת בכורות, מק"ו אם פטרו את בכורי ישראל במדבר ק"ו את עצמן] ליתנייהו בערכין, קמ"ל שלא מקישים כך.

ודחינן: אמר ליה רבא: אלא מעתה שהקשת ערכין לפדיון הבן, גבי איל אשם, דכתיב "ואת אשמו יביא לה' איל תמים מן הצאן בערכך לאשם", האם הכי נמי נקיש ונאמר דכל דאיתיה בערכין איתיה באיל אשם, ולכן טומטום ואנדרוגינום דליתנייהו בערכין, כמבואר במשנה, ליתנייהו באיל

אשם! ?

אלא, אמר רבא, ואיתמא רב אשי: משום טעם אחר איצטריך להשמיענו כהנים. כי סלקא דעתך דאמינא הואיל וכתוב לגבי ערכין בעני שהעריך ואין בהישג ידו לשלם את הערך שקצבה התורה "והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן", ומשמע שהדין הזה נאמר רק בישראל, שרק הוא יעמוד לפני כהן להעריך אותו לשלם כאשר תשיג ידו, ומשום שכתוב בפרשה "דבר אל בני ישראל [רבינו גרשם], ולא כהן לפני כהן, קמ"ל שכהנים גם כן בכלל ישראל הם בדין זה.

ועכשיו חוזרת הגמרא לעיקר דיני משנתנו ולמה שאמרנו בתחילת הפרק.

הכל נערכין — לאתויי מנוול ומוכה שחין! והוינן בה: מנא הני מילי.

ומשנינן: דתנו רבנן: "בערכך נפשות" — להביא ערך פתם [ולקמן מפרש לה].

דבר אחר: "בערכך" — בא למעט: ערך כולו הוא נותן ואינו נותן ערך אבריו!⁽⁵³⁾ וכגון שאמר ערך ידי עלי לא אמר כלום. ואין זה כנדר שחל אף באומר דמי ידי עלי שנותן דמי ידו. כי בדמים בשוויות מכירתו לשוק תלוי הדבר, ואפשר למכור את מעשה ידיו, משא"כ "ערך" שהוא קצוב מהתורה,

שנאמר כל העובר על הפקודים ושבט לוי כולו לא נמנה בין הכהנים בין הלויים.

52. גם בזה העיר החשק שלמה, שלא רק כהנים אינם חייבים בפדיון הבן אלא גם לויים

פטורים מפדיון הבן.

53. מבואר בתוספות ובשיטה מקובצת, שאם היה חל ערך איברים היה צריך לתת את ערך כולו ולא רק ערך אבר.

יכול **אוציא את המת** מפסוק זה, ועדיין לא **אוציא את הגוסס**, ונאמר שהוא נערך, שבכלל נפש הוא?

תלמוד לומר לגבי דין הישג יד בעני **"והעמיד והעריך"**. כל שישנו בהעמדה ישנו בהערכה, וכל שאינו בהעמדה כגוסס⁽⁵⁴⁾ שמפני חולשתו אינו יכול לעמוד בפני הכהן, אינו בהערכה⁽⁵⁵⁾.

דבר אחר כך נדרש הפסוק: **"נפשות"** למה נאמר? אם היה הכתוב אומר **"נפש"** הייתי אומר אין לי אלא אחד שהעריך אחד, ככתוב **"איש כי יפליא בערכך"** שמשמע שבנערך אחד דיבר הפסוק. אחד שהעריך מאה⁽⁵⁶⁾ — מניין? תלמוד לומר **"נפשות"**.

לא קצבה התורה ערך לאיברים, ובא הפסוק למעט שלא נלמד מנדר.

יכול שאני מוציא אף אם העריך אבר שהוא דבר שהנשמה תלויה בו, וכגון שאמר ערך ראשי או ערך כבידי שגם לא יחול?

תלמוד לומר **"נפשות"** — בנפש תלתה התורה, ואם העריך דבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך כולו.

ועוד בא למעט: **"נפשות"** ולא המת. שאם אמר ערך מת זה עלי, אף שלא צריך בערכין שיהיה בנערך שוויות דמים, לא אמר כלום כי המת אין בו נפש.

מעריך את עצמו, ואם כן, הוהעמיד והעריך שנאמר בפסוק זה בין על המעריך בין על הנערך, אלא שמתברר לחז"ל להעמיד זאת על הנערך שכשהוא גוסס אין לו ערך, ולא מסתבר להעמיד על המעריך שהרי הגוסס נדרו נדר וממכרו ממכר ואין סברא למעט ערכין.

ובזה יישב את הרמב"ם, שכתב שהטעם שגוסס אינו נערך מכיון שהגוסס כמת. וקשה עליו שהרי בגמרא מבואר שהטעם הוא מפני שגוסס אינו בן העמדה והערכה. אך הביאור הוא, שסובר הרמב"ם, שמשמע זה שהגוסס כמת ואין לו שום ערך, הסתבר לחז"ל להעמיד את המיעוט בנערך כשהוא גוסס ולא במעריך.

56. עמדו בזה התוספות, מה החידוש שיכול להעריך מאה והרי פשוט שכשם שיכול להעריך אחד יכול להעריך גם יותר. ופירשו התוספות, שמדובר כשאמר ערך פלוני ופלוני וכו' עלי, כיון שאמר ערך בלשון יחיד היה מקום לומר שאינו חל, ובשיטה מקובצת בהשמטות הביא

54. הקשו התוספות, שכאן מבואר שגוסס אינו יכול לעמוד, ואילו לגבי בהמה מבואר שאף אם שחט בה שני סימנים היא בת העמדה והערכה ואפשר לפדותה, הרי שאף שהיא גוססת היא יכולה לעמוד.

ותירצו התוספות, שבהמה יש בה חיות יותר מאדם והיא יכולה לעמוד גם כשהיא גוססת אך אדם לא.

וכתב הגרי"ז, שיש מחלוקת ראשונים מה הביאור העמדה והערכה, שדעת התוספות שזה עמידה כפשוטו שתהיה עמידה בפועל. אך דעת הרמב"ם והראב"ד שהכוונה לעמידה בדין שיעשו בית דין הערכה לשיווי.

ולפי זה מיושבת היטב קושיית התוספות, שזה שנאמר כאן שגוסס אינו בן העמדה היינו משום שלא יספיק להגיע לבית דין שיעריכוהו.

55. הקשו התוספות, והרי העמדה והערכה נאמרו בפסוק על המעריך [כשאינו ידו משגת] ואיך דורשת הגמרא זאת על הנערך. ותירץ השפת אמת, שסתם ערך הוא כשאדם